

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка

Євген СОБОЛЬ

Схвалено вченою радою університету
(протокол № 2 від 30.09.2019 р.;
протокол № 10 від 07.02.2022 р.)
протокол № 7 від 05.02.2024 р.)

ПОЛОЖЕННЯ

**про академічну свободу та академічну доброчесність
у Центральноукраїнському державному
університеті імені Володимира Винниченка
(зі змінами)**

Кропивницький – 2024

1. Загальні положення

1.1. Положення про академічну доброчесність у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (далі – Положення) закріплює етичні принципи та визначені законом правила, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

1.2. Це Положення розроблено на основі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про запобігання корупції», Статуту ЦДУ ім. В. Винниченка, рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти МОН України (лист МОН № 1/9-650 від 23.10.2018).

1.3. Положення є складовою нормативної бази системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності ЦДУ ім. В. Винниченка і застосовується в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішньоуніверситетській нормативній базі.

2. Академічна свобода учасників освітнього процесу

2.1. Освітній процес та наукова діяльність у ЦДУ ім. В. Винниченка ґрунтується на академічній свободі учасників освітнього процесу, що реалізується в інтересах особи, суспільства та людства загалом.

2.2. Академічна свобода передбачає самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, визначених Законом України «Про вищу освіту»;

2.3. Складовими академічної свободи є свобода викладання, свобода навчання та свобода проведення наукових досліджень.

2.4. Свобода викладання є суб'єктивною можливістю педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників вільно обирати оптимальні методи, форми, засоби викладання та виховання.

2.5. Здобувачі освіти користуються свободою навчання, у відповідності зі своїми освітніми потребами, під час реалізації права на вільний вибір навчальних дисциплін, передбачених освітньою програмою та робочим навчальним планом.

2.6. Свобода проведення наукових досліджень впливає з права на свободу наукової творчості й передбачає самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження наукової та/або інноваційної діяльності.

Науково-педагогічним, науковим працівникам та здобувачам (у частині науково-дослідної роботи) гарантується право обирати види, напрями і засоби наукової діяльності відповідно до своїх інтересів, творчих можливостей та загальнолюдських цінностей.

3. Поняття та принципи академічної доброчесності

3.1. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»:

3.1.1. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

3.1.2. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

3.1.3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

3.1.4. Порухенням академічної доброчесності вважається:

- **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднення творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

– **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– **хбарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

3.2. Принципи академічної доброчесності:

– верховенства права – панування в суспільних відносинах правових цінностей справедливості, добра, свободи, правової рівності, поваги до людської гідності, честі тощо;

– законності – всі учасники освітнього та наукового процесу в своїй діяльності мають дотримуватися Конституції України, законів та підзаконних актів;

– соціальної справедливості – у взаємовідносинах між учасниками освітнього та наукового процесу важливим є забезпечення неупередженого ставлення один до одного і сприяння їхній активній участі в житті держави та університету;

– науковості – науково-педагогічні працівники мають об'єктивно розкривати наукові поняття і теорії; наводити достовірні наукові факти, інформувати учасників освітнього процесу про нові досягнення сучасної науки й техніки;

– професіоналізму та компетентності – наявність у здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників управлінських та аналітичних здібностей, моральних якостей, внутрішньої культури, знання ділового етикету, професійних знань, необхідних для виконання своїх обов'язків на належному рівні;

– партнерства і взаємодопомоги – взаємовідносини між учасниками освітнього та наукового процесу ґрунтуються на партнерській взаємодопомозі;

– відкритості й прозорості – усі процеси, які стосуються освітньої, наукової, дослідницької, господарської та фінансової діяльності університету є прозорими та відкритими, що забезпечує можливість громадського контролю;

– відповідальності – здобувачі вищої освіти та науково-педагогічні працівники мають брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання, дотримуватися норм цього Положення.

4. Організація роботи Комісії з питань академічної доброчесності

4.1. З метою дотримання академічної доброчесності в університеті створюється Комісія з питань академічної доброчесності. Комісія має право одержувати і розглядати від будь-якого учасника освітнього процесу заяви щодо порушення норм цього Положення та надавати ректорові вмотивовані рішення щодо розглянутих заяв.

4.2. Склад Комісії з питань академічної доброчесності затверджується наказом ректора університету терміном на 1 рік. До складу Комісії з питань академічної доброчесності за посадами входять: проректор з науково-педагогічної роботи, проректор з наукової роботи, декани факультетів, начальник навчально-методичного відділу, юрист, начальник відділу інтелектуальної власності, уповноважений з питань запобігання та виявлення корупції серед працівників університету, завідувач аспірантури та докторантури, голова ради молодих учених, голова студентської ради, голова профкому працівників університету, голова профкому студентів. За згодою можуть запрошуватися керівники структурних підрозділів та інші науково-педагогічні працівники, відповідальні за навчальну, наукову, методичну та організаційну роботу, а також представники студентів.

4.3. Комісія з питань академічної доброчесності зі свого складу обирає голову, заступника голови та секретаря. Голова Комісії з питань академічної доброчесності веде засідання, підписує протоколи та рішення. За відсутності голови його обов'язки виконує заступник. Повноваження ведення протоколу засідання, технічної підготовки матеріалів до розгляду їх на засіданні здійснює секретар.

4.4. Організаційною формою роботи Комісії з питань академічної доброчесності є засідання. Засідання можуть бути чергові, що проводяться в строки, визначені планом роботи, та позачергові, що скликаються за необхідності вирішення оперативних та нагальних питань. Засідання вважаються повноважними, якщо на них присутні 2/3 від складу комісії. Рішення приймаються відкритим голосуванням. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засіданні.

4.5. Повноваження Комісії з питань академічної доброчесності:

- ініціювати, проводити та підтримувати дослідження щодо якості освітньої та наукової діяльності університету;
- проводити інформаційну роботу щодо популяризації академічної доброчесності та професійної етики серед учасників освітнього та наукового процесу;
- готувати пропозиції щодо підвищення ефективності впровадження академічної доброчесності в освітню та наукову діяльність університету;

– передавати відповідальній особі, яка забезпечує перевірку плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, для достовірного встановлення фактів порушення норм академічної доброчесності;

– одержувати, розглядати, здійснювати аналіз заяв щодо фактів порушення академічної доброчесності та готувати відповідні висновки;

– надавати рекомендації та консультації щодо способів і шляхів більш ефективного дотримання норм та принципів академічної доброчесності учасникам освітнього та наукового процесу.

4.6. Будь-який учасник освітнього процесу, якому стали відомі обґрунтовані факти порушення академічної доброчесності, повинен звернутися до голови або секретаря комісії з письмовою заявою на ім'я голови. У заяві зазначаються особисті дані заявника (прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи, посада, курс, група, контактні дані: телефон, адреса). Анонімні заяви чи заяви, викладені в некоректній формі, Комісією з питань академічної доброчесності не розглядаються. Голова комісії відповідає за дотримання конфіденційності інформації щодо персональних даних особи-заявника.

Науково-педагогічний (педагогічний) працівник, який виявив академічний плагіат у навчальних і наукових творах студентів (стаття, тези доповідей, кваліфікаційна робота) попереджає про це автора, а в разі його незгоди – інформує службовою запискою завідувача відповідної кафедри.

4.7. На засідання комісії, на якому розглядаються факти порушення академічної доброчесності, обов'язково запрошується особа, стосовно якої розглядається питання порушення академічної доброчесності, та може бути присутній заявник за згодою сторін.

4.8. Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

– ознайомитися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;

– особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;

– знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;

– оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

4.9. За результатами проведених засідань Комісія з питань академічної доброчесності готує вмотивовані рішення у вигляді висновків щодо порушення чи не порушення академічної доброчесності. Зазначені висновки мають рекомендаційний характер, подаються на розгляд ректорові університету.

4.10. У разі незгоди з результатами перевірки дотримання академічної доброчесності науково-педагогічний (педагогічний) працівник університету чи здобувач вищої освіти має право на апеляцію. Він подає апеляцію особисто на ім'я ректора в триденний термін після оголошення результатів перевірки. Для

розгляду апеляцій ректор створює апеляційну комісію в складі 3-х фахівців відповідної галузі знань та призначає її голову. Апеляція розглядається апеляційною комісією в тижневий термін з наступного дня після наказу ректора про розгляд апеляції, якщо інший термін не зазначено в наказі. Висновки апеляційної комісії оформлюються відповідним протоколом. За результатами засідання апеляційна комісія формує висновки, які підписує голова комісії, її члени та заявник, який має право на вираження особливої думки.

При розгляді апеляцій на результати перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти до складу апеляційної комісії залучається представник органів студентського самоврядування.

5. Порядок перевірки робіт на плагіат

5.1. Перевірки на академічний плагіат підлягають:

- дисертації та автореферати;
- навчально-методичні та наукові праці, авторами яких є педагогічні, науково-педагогічні працівники університету: підручники, навчальні посібники, монографії та інші роботи, які містять авторський текст і потребують рекомендації вченої ради університету;
- рукописи статей, які надходять до редакцій фахових наукових видань університету;
- всі кваліфікаційні роботи здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти.

5.2. Перевірка на наявність плагіату навчальних та наукових праць, які вимагають рекомендації вченої ради університету до видання, а також рукописів статей, тез доповідей, дисертацій та авторефератів проводиться за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Терміни перевірки вказаних робіт:

- для монографій, підручників, посібників та інших наукових та навчальних видань – за тиждень до засідання вченої ради університету;
- для дисертацій і авторефератів – за 10 днів до засідання кафедри, на якому розглядається питання про допуск до захисту;
- наукових статей і тез доповідей – протягом 10 днів після подання до редакцій видань або оргкомітетів конференцій.

Перелік осіб, які проводять безпосередню перевірку творів на плагіат, визначається наказом ректора університету.

Роботи подаються відповідальним особам, які забезпечують перевірку на плагіат. Висновок в електронному та роздрукованому вигляді подається для подальшого розгляду на засіданнях вченої ради університету, кафедр, експертних комісій спеціалізованих вчених рад, редколегій, оргкомітетів конференцій тощо.

Перевірка на плагіат проводиться на основі представленого варіанта у форматах docx або doc.

Рекомендовані показники унікальності текстів для наукових, навчальних праць, рукописів статей, тез доповідей, дисертацій та авторефератів такі:

- понад 75 % – текст вважається унікальним;
- 50-75 % – матеріал відправляється на доопрацювання;
- менше 50 % – матеріал до розгляду не приймається.

Висновки про плагіат у творах, таких як рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів) університету, зберігаються в керівників структурних підрозділів, які організують відповідні заходи.

Висновки про плагіат у дисертаціях та авторефератах, зберігаються в особових справах авторів у спеціалізованих вчених радах.

Висновки про плагіат в монографіях, підручниках, посібниках та інших наукових та навчальних виданнях зберігаються в матеріалах вченої ради університету.

5.3. З метою перевірки на академічний плагіат кваліфікаційних робіт студентів розпорядженням завідувача кафедри призначається відповідальна особа з числа кваліфікованих науково-педагогічних працівників, яка передає відповідальній особі в університеті, яка забезпечує перевірку на плагіат за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, електронні варіанти робіт у форматах docx або doc не пізніше, як за 40 днів до їх захисту.

Відповідальна особа університету проводить перевірку кваліфікаційних робіт за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Рекомендовані показники унікальності текстів для кваліфікаційних робіт студентів:

- **60 і більше відсотків** – робота допускається до захисту;
- **менше 60 %** – робота до захисту допускається після доопрацювання та повторної перевірки на плагіат, яка проводиться не пізніше як за 10 днів до захисту кваліфікаційної роботи і здійснюється за кошти здобувачів освіти.

Висновки про плагіат зберігаються разом з кваліфікаційними роботами здобувачів вищої освіти.

6. Заходи з попередження порушення академічної доброчесності

6.1. Попередження порушення академічної доброчесності здійснюють деканати та кафедри, навчально-методичний відділ, бібліотека, науковий відділ університету за такими напрямками:

- формування, видання та розповсюдження методичних матеріалів із визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані в наукових і навчальних працях матеріали;

- ознайомлення науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету, а також здобувачів вищої освіти з нормативно-правовими актами,

які регулюють відносини учасників наукового та освітнього процесу щодо дотримання норм академічної доброчесності;

– уведення до освітніх програм і навчальних планів підготовки фахівців з вищою освітою навчальних дисциплін, що забезпечують формування загальних компетентностей з дотриманням правових та етичних норм і принципів, коректного менеджменту інформації при роботі з первинними та вторинними інформаційними ресурсами й об'єктами інтелектуальної власності;

– сприяння органам студентського самоврядування, первинній профспілковій організації студентів, науковому товариству студентів і аспірантів, раді молодих учених в ознайомленні здобувачів вищої освіти з правилами наукової етики;

– включення до виховної роботи факультетів, кафедр, освітніх центрів заходів із формування у здобувачів вищої освіти етичних норм, що унеможливають академічний плагіат;

– розміщення на вебсайті університету правових та етичних норм публікування та рецензування статей.

7. Відповідальність за порушення академічної доброчесності

7.1. У разі порушення академічної доброчесності працівники університету та здобувачі вищої освіти несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства.

8. Заключні положення

8.1. Це Положення, зміни та доповнення до нього затверджуються рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка та вводиться в дію наказом ректора університету.